

ارکان اصلی برگزاری «انتخابات اخلاقی»

نسیم بیداری، شماره ۷۶-۷۷، نوروز ۱۳۹۶

www.drmahmoudi.com

می دانیم که انتخابات پدیده ای مدرن در اعمال حاکمیت مردم و از دستاوردهای دموکراسی است. مردم با شرکت آگاهانه در انتخابات، بخشی از حقوق خویش را آزادانه و از سر اختیار به نمایندگانی که برمی گزینند، تفویض می کنند تا آنان بر مدار قانون و در جهت خواسته ها و مطالبات موکلان خود رفتار کنند. مردم هم چنین حق دارند بر گفتار و کردار نمایندگان برگزیده خویش نظارت کنند و از رهگذر گفت و گو و تبادل نظر، در نقد و ارزیابی مواضع و عملکرد آنان بکوشند. این مردم اند که در جریان انتخابات برای اداره کشور تصمیم می گیرند و تعیین تکلیف می کنند. از یاد نباید برد که تصمیم گیری درباره چگونگی انتخاب مردم و تعیین تکلیف برای شهروندان در این باره، رفتارهایی خلاف اخلاق و قانون است. از سوی دیگر، انتخابات واقعی به معنی رسمیت یافتن ایفای مسئولیت های قانونگذاری (مجلس، شوراها) و یا اجرایی (ریاست جمهوری) به شکل موقت و چرخشی است. به سخن دیگر، در نظام های سیاسی مبتنی بر انتخابات آزاد و دموکراتیک، تصدی سمت های دائمی و مادام العمر وجود ندارد، مگر این که جنبه نمادین و تشریفاتی داشته باشد.

نگاه به انتخابات و ساز و کارها و ابعاد اجرایی آن از منظر اخلاقی، ضرورتی قطعی و در راستای کمک به اعمال قانون و تسهیل آن است. می توان در انتخابات با ذهنیت و دغدغه های اخلاقی مشارکت کرد. به باور من، موارد زیر از مهم ترین ارکان یک انتخابات اخلاقی است:

۱. شرکت کنندگان در انتخابات از نظر اخلاقی موظف اند امنیت و منافع ملی را بر منافع شخصی، جناحی و حزبی مقدم بشمارند. انتخابات هدف نیست بلکه وسیله است تا حاکمیت مردم بر کشور اعمال شود. معنی ندارد که اشخاص با سودای خام به کف آوردن قدرت، ثروت، شهرت و نفوذ شخصی وارد عرصه انتخابات شوند. آنان باید بیاموزند که با انتخاب شدن، حامل بخشی از حقوق مردم اند و موظف اند این امانت را حفظ کنند و در جهت خواسته ها و منافع مشروع مردم به کار گیرند. آنان صرفاً «نماینده مردم» اند و از این رو حق و امتیازی ویژه (فراتر از قانون) ندارند.
۲. وظیفه اخلاقی نامزد های انتخابات ایجاب می کند که با پرهیز از کلی گویی و ادعاهای خیال پردازانه، برنامه های عملی مشخص به افکار عمومی عرضه کنند تا وعده هایی که به مردم می دهند، ملاک ارزیابی مردم از کارنامه آنان پس از انتخاب شدن باشد. قابل قبول نیست که نامزدها به نام آب، مردم

را به سراب دعوت کنند تا از این رهگذر با جلب رای های مردم، به مقاصد شخصی و جناحی خویش دست یابند.

۳. نامزدها و برگزارکنندگان انتخابات از نظر اخلاقی باید اصل شفافیت را در تمام مراحل انتخابات اعمال کنند. شفافیت در پایبندی به قانون، تدوین دستور العمل های انتخاباتی و به کارگیری آن ها، اعلام هزینه های انتخاباتی به افکار عمومی، حفظ صندوق های آراء از گزندهای گوناگون همانند جابجایی، گم شدگی و دستکاری در شمارش رای های مردم، از مصداق های روشن انتخابات قانونی و دموکراتیک است. تعهد اخلاقی و قانونی به اصل شفافیت و اجرای آن، به رضایت و اعتماد مردم به حاکمیت می انجامد و نادیده گرفتن آن، به فضای نا امنی، شایعه پراکنی، ناباوری، نارضایتی و بی اعتمادی دامن می زند. پایبندی نسبت به شفافیت در منابع مالی و چگونگی هزینه کردن آن از سوی نامزدهای انتخابات، شایسته تاکید است. باید این منابع با اسم و مبلغ بطور مشخص به افکار عمومی اعلام شود تا مرزهای آن از فساد مالی و اداری، رانت خواری، پنهان کاری، دست اندازی در بیت المال مردم و پول شویی، به روشنی تفکیک شود.

۴. رعایت اصل بی طرفی به معنی رفتار برابر حاکمیت در برگزاری انتخابات، وظیفه ای اخلاقی و از بدیهیات انتخابات دموکراتیک است. این بی طرفی باید در مواجهه با نامزدهای انتخابات با گرایش های مختلف فکری و سیاسی و جناح ها و احزاب مختلف به دقت مراعات شود. فراموش نکنیم که انتخابات عرصه کنشگری مردم به عنوان شهروندان برخوردار از حقوق مدنی است. بر این اساس، حاکمیت به عنوان ساختار ملتزم به اجرای قانون انتخابات در سایه امنیت و نظم، نقش دیگری در انتخابات به عهده ندارد. سر رشته دار اصلی و فرعی انتخابات، مردم اند.

۵. گرانیگاه برگزاری یک انتخابات اخلاقی، پیش گیری از ارتکاب اعمال خلاف قانون و مجرمانه از سوی نامزدها، برگزارکنندگان، ناظران و رای دهندگان در انتخابات است. رعایت اصل برابری به ویژه از سوی حاکمیت - که مسئولیت انجام انتخابات قانونی را عهده دار است -، با اهمیت و اجتناب ناپذیر است. در مقابل، اعمال تبعیض در حق نامزدها و انتخاب شوندگان، به این معنی که در نقش آفرینی آنان در رقابت های انتخاباتی کارشکنی و اعمال نفوذ گردد و به شکل های آشکار و پنهان، از اشخاص و جناح هایی جانبداری و حمایت شود، و اشخاص و جناح هایی در تنگنا و فشار قرار گیرند، رفتاری خلاف اخلاق و قانون است.

۶. نامزدهای انتخابات بایستی از یاد نبرند که در مبارزات انتخاباتی و در صورت رسیدن به مقام نمایندگی، از نظر اخلاقی و قانونی وظیفه و مسئولیت دارند استقلال خود را در ایفای نقش نمایندگی همواره حفظ کنند. برگزیدگان انتخابات، سرسپرده قانون و وامدار مردم اند. وابستگی نمایندگان مردم به

قدرت های داخلی و خارجی، به هر شکل و به هر اندازه، به استقلال ملی آسیب های جدی می رساند و وظایف نمایندگی را مهمل می گذارد و ضایع می کند.

بر اساس آنچه که به اختصار شرح داده شد، می توان با رویکرد و دغدغه اخلاقی به سلامت انتخابات و رعایت اصل امانت داری در تمام مراحل برگزاری آن کمک نمود. اخلاق انسانی به ما حکم می کند که با تکیه به حقوق مردم و قانون های موضوعه، از رویه ناسالم برگزاری انتخابات با نام "مناسک انتخاباتی" - که هر دو سال یکبار برگزار شود- به شدت پرهیز کنیم. مصادره شرکت مردم در انتخابات به سود هر شخص، ساختار و جریان سیاسی، عملی خلاف اخلاق است و باید از آن پرهیز کرد. انتخابات، ساز و کار تبلور اراده سیاسی ملت با هدف اعمال حاکمیت ملی است. از این رو، استفاده ابزاری از انتخابات، کاری ضد اخلاقی و محکوم است.